

[דף סיכום בחינה](#)

מזהה בחינה: 001000276744 מזהה סטודנט: 304297

שם קורס: ספרות השות

מספר שאלה	ניקוד מירבי	ציון
1	25.00	25.00
2	25.00	25.00
3	25.00	22.00
4	25.00	18.00

ציון בחינה סופי : 90.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

ספרות השו"ת

משפט עברי - קורס בחירה 99-570-01

שנה"ל תשפ"ד 2023-24 סמסטר א

מועד ב

ד"ר לוי יצחק קופר

הנחיות כלליות

משך הבחינה: שעה וחצי (1:30).

ספרים סגורים

יש לענות על כל השאלות, תוך ציון דוגמאות מתאימות, לאור הנלמד בקורס.

מגבלה: 300 מילים לכל שאלה.

כל תשובה: 25 נקודות, סה"כ 100 נקודות.

יש לכתוב בצורה **בהירה**, תוך הפגנת **ידע והבנה** של החומר הנלמד בקורס.

יש לציין דוגמאות של פוסקים ו/או סוגיות שעלו בשיעורים.

תוספת של מידע שלא נלמד בשיעורים – לא תוסיף, אך תגרע מהמקום המוקדש לתשובה עניינית.

השואלים והשאלות אחראים לרוב על התוויות סדר היום ההלכתי. הם שואלים שאלות, ובכך מעניקים סמכות לנשאלים להוות כנשאלים וכמקור ידע. אבל, לשואלים ולשאלות אין בלעדיות לתהליך זה בעקבות מכמה סיבות:

ראשית, **הנשאל יכול לשאול את עצמו**, כלומר אדם יכול לשבת בחדר עבודתו לשאול עצמו שאלות שחושב שאין להן תשובה/אין להן תשובה מספקת ולכתוב להן את התשובות.

שנית, השואל יכול לשאול את השאלות, אך **אין זה מעיד על הכרח בו אותו הנשאל יפרסם את תשובותיו**. מכאן, עולה השאלה האם רשאי לכך? ברור! מדובר בזכות לחופש הביטוי, לא חובה ולכן מותר לו לבחור לא לפרסם תשובותיו מתוך נסיבות שונות (ישנה תשובה מספקת אחרת, מדובר בנושא רגיש, אי הרצון להתפרסם וכו').

שלישית, **הנשאל אינו חייב לענות על השאלות אשר נשאל**, אין חובה לענות על השאלות ויכול להיות שמדובר בנושא רגיש בו אינו מעוניין לעסוק כלל. ולכן, השאלה הנשאלת על ידי השואל, לא תיענה ותקבל תשובה ומכאן גם לא תפורסם.

רביעית, **לא תמיד השאלות אשר ייענו על ידי האנשים המוסמכים לכך, הן השאלות שמעניינות את הציבור**. מעבר לכך, התוויית סדר היום ההלכתי תלויה גם בפרסומו של הנשאל. אם תשובותיו לא יופצו וישווקו כראוי, התשובות לא יגיעו להרבה אנשים ולכן לא תהיה חשיפה מספקת לאותן התשובות כדי שיהוו חלק ניכר בקביעת סדר היום ההלכתי.

בתקופת הגאונים, תשובותיהם התאפיינו באורכן הקצר.

גאון כיום, מוגדר כתלמיד חכם, אך בתקופת הגאונים, גאון היה כינוי לראשי ישיבה. זה לקוח מפסוק בו יש את "גאון יעקב", וכינוי זה ניתן להם גם. הגאונים היו בעיקר מסורא ומפובדיתא.

1. לחסוך בנייר - תשובה קצרה ותמציתית חוסכת בנייר ואף יכולה למנוע טעויות דפוס שלא במכוון הנעשות בבית הדפוס על ידי הסדר/לאחר הגהה של הסדר במידה ולא מושכל.

2. ביסוס הסמכות - רב ששנא נשאל שאלה על יין שנוצר מחומץ גויים האם נחשב הוא כיון נסך או כיון רגיל. רב ששנא ענה בקצרה ובתימצות ללא הנמקה. היעדר הנימוק מוביל לשתי מסקנות: 1. התשובה לשאלה הינה ברורה מאליה ולכן אין צורך להסביר. 2. הם מפנים את השאלה כיוון שהם סומכים עליו, הם מעניקים לו את הסמכות כמקור ידע.

3. הנגשה לקורא שאינו מלומד כמו הגאון אשר עונה על התשובה - התיאור התמציתי של התשובה, נועד להנגיש את הידע, כיוון שספרות השו"ת הינה ספרות העוברת בין הקהילות, המעבירה ידע ובכך במקום קהילות קטנות, נוצר כפר גלובאלי.

4. הסמכות של הגאונים כסמכות שלא ניתן לערער - הגאונים, נותנים תשובותיהם בקצרה ובתימצות בעקבות התואר שניתן להם "גאון". מכאן, איש שאינו במעמדם אינו יכול לערער על סמכותם כלומר, על תשובותיהם. ולכן, תשובה קצרה מבססת את מעמד הסמכות במובן של אי היכולת/הרצון לערער על דבריהם.

5. הפצה - התשובות הקצרות, נועדו לכך שיהיה יותר קל להפיץ את תשובות הגאונים בין הקהילות השונות ובכך לעשות דמוקרטיזציה לידיע המועבר בתוך התשובות של הגאונים. לדוג' העברת ידע מבלל (מרכז) לפריפריה (ברצלונה). בנוסף לכך, השואלים יכולים להפוך לנשאלים ולכן ההפצה חשובה וקריטית להמשכיות ספרות השו"ת.

6. היעדר הנימוק לתשובה - הנשאל לא מחפש הסבר מעמיק, אלא מחפש תשובה. למשל, בקובץ שו"ת הגאונים הקצרות שפרסם שלמה קבולי (שהתברר כמזויף), ישנה תשובה קצרה ולא מנומקת בנוגע להסתכלות על מראת מתכת המקובעת לכותל בשבת. בנוסף, התשובה לסימן קעד וקעה, הינה "אין דבר...מצרא" (זכות קניינית ראשונית של שכנים בקרקעות שרוצים למכור) שזו תשובה קצרה ותמציתית לשתי שאלות.

בשנים האחרונות, נעשה מעבר בשו"ת מנשים מממנות, בעלות בתי דפוס וכו', לנשים משיבות.

השו"ת "מהלכת בדרכה" של ר' מלכה-הוא אינו נראה כספר שו"ת בהתחלה אך מאחור היא אומרת כי מדובר בספר שו"ת. ר' מלכה משיבה לשאלות רבות, גם כאלה אשר אינן עוסקות בעניינים של נשים. היא נקראה "אשת הלכה" - זה מושג בעייתי כיוון שאישה לא יכולה ללכת ולהיות מוסמכת לכך, ולכן נקראית אשת הלכה.

ביקורת: ישנה ביקורת מפי ר' קטן, כי אינה "מהלכת בדרכה", אלא מוליכה שולל, היא אומרת דברים שהינם מנוגדים להלכה ואומר שכל מי שמתלהב מהספר, עולמו התורני קטן ומצומצם. בנוסף, עומד על כך שיש טעויות רבות בתשובותיה (דבר היכול לקרות לכל סופר שו"ת). מטרת ההלכה הם חידוש (דוג' - ר' חיים המושג מורל החיילים בעסקת ג'בריל) ובניגוד למטרות ההלכה, הוא עומד על כך שחידוש זה אינו ראוי.

הביקורת מראה את המחסומים הניצבים בפני נשים כותבות שו"ת. כשנעשה משהו ראשונים, אנשים יפקדו בנו ו"ירימו גבה".

לאחר מכן, יצא הספר "מה שאלתך אסתר ותעש", בספר הזה ישנה ביבליוגרפיה, כיוון ש**נזילות המעמד מתבססת על עברו של המחבר**. הביבליוגרפיה בספר נועדה כדי לתת סמכות לשתי הרבניות לתת מענה על שאלות. ואף הראו בספר כי ר' אישרו אותו.

בספר "נשמת הבית" ישנן כמה משיבות (7), השאלות הינן שאלות בעניינים נשיים כמו היריון, לידה, אמצעי מניעה וכו'. את התשובות מכוננות כמה נשים והכיניו להן "יועצות הלכה". זה מונח יותר עדין מ"אשת הלכה", כיוון שמדובר בייעוץ. הספר אינו נוגע בנושאים אשר אינם קשורים לנשים. על מנת לבסס את מעמדן, לספר יש גם ביבלוגרפיה, וגם 5 רבנים אשר אישרו את התשובות בספר. אך רב אחד משך את אישורו לאחר ביקורת רבה שקיבל.

ביקורת על שני הספרים: אישור דמות גברית על כתיבתן מראה על כך שמעמד הנשים ככותבות שו"ת אינו מבוסס דיו, וכי עדיין מבקשות ואף נדרשות למתן אישור של גבר על תשובותיהן כדי להוכיח כי הן חכמות ומבינות וכי ניתן להפנות אליהן שאלות.

בסך הכל 10 משיבות.

חסר - משיבות מקוונות והרחבה בנושא

פדיון השבויים מתחיל בכך שמלכת פרס נתנה שק מטבעות לאדם, וביקשה ממנו לעשות מצוה רבה עמו. לאותו האדם, נאמר כי גם לעניים ישנן הנחות בכל מיני דברים. הוא שאל עצמו ואחרים "מה זו מצוה רבה?". מכאן, הוצע לו לתרום את כספו לפדיון שבויים כיוון שמדובר במצב של פיקוח נפש וסכנה ודאית אשר שורים בה השבויים.

הרמב"ם חיזק ואמר כי אכן מדובר במצוה רבה, מצוה גדולה כיוון שהם הרעבים ביותר, הסובלים ביותר ועליהם שרויה סכנה תמידית וודאית על חיהם כל עוד נמצאים הם בשבי. (ר' יוסף השתמש במרכיבים אלה באישורו לנשיא לצאת למבצע אנטבה).

לאחר שרבנים אחרים חיזקו ואף הוסיפו דברים לכלל (הברחת שבוי/פדיונו כל עוד מדובר בשבוי בודד, פיקוח נפש וכו'). נאמר, כי "אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן".

משמעות הכלל, היא שאנו לא נפדה שבוי ביותר מכדי דמו, מה"שווי" שלו. דבר זה יכול להוות תמריץ לחטיפות נוספות שיוביל לביקוש יותר גבוה של כסף וחוסר בהרתעה (כמו טענת ר' גורן בעסקת ג'בריל). למשל, היה אב אשר פדה את ביתו בהרבה כסף, דבר זה יכול להוות תמריץ, אך בגלל שמדובר באדם אחד ניתן לפדותו אם יכול לעשות כן. במידה ואין אפשרות לפדות את כל השבויים במקרה של שבויים רבים, לא נעשה כן מתוך הטעמים לעיל וגם כי **השובים יכולים להתעלל ולהוציא זעמם על השבויים שנותרו**. ולכן, אם יש רק שבוי אחד, כן ניתן לשחררו בכסף וגם לזה תקפים התנאים לעיל פרט מהתנאי על עניין שבויים רבים.

החריגים -

1. אם ביכולת אדם לפדות את עצמו, יכול לפדות את אשתו. **חסר הסבר - פדיון עצמו, ואשתו מדין אשתו כגופו**
3. ניתן לפדות תלמיד חכם - כאשר ישנו תלמיד חכם, ניתן לפדותו.
4. ניתן לפדות תלמיד בעל פוטנציאל - דוגמה על הילד עם התלתלים, אשר הרב אמר שיש לשחררו בעקבות שאלה שנשאל והילד המשיך את תשובתו מפסוק מסוים. מכאן, קבע כי יש לשחררו כי יכול להיות רב גדול, וכך היה.

חסר - חריג נוסף של פיקוח נפש והרחבה לגבי המחלוקת